

Révkomáromi dokumentumok

A dél-szlovákiai helyi önkormányzati képviselők, polgármesterek és parlamenti képviselők országos nagygyűlésén elfogadott állásfoglalás

A politikailag jól szervezett és tagolt szlovákiai magyarság 1989 óta kétségkívül leglátványosabb megmozdulására ez év január 8-án Révkomáromban került sor, mégpedig a Csallóközi Városok és Községek Társulásának 1993. december 6-i felhívása nyomán. A felhívást azt követően fogalmazták meg, hogy a CSVKT Tanácsának kérelmét, hogy a dél-szlovákiai önkormányzati képviselők, polgármesterek és parlamenti képviselők alakíthassanak választott képviselői társulást, a szlovák belügyminisztérium elutasította. Az eredeti elképzelések szerint a komáromi nagygyűlés ennek a társulásnak lett volna az alakuló gyűlése.

A december 6-i felhívást követően a szlovák politikai pártok, kormányzati tényezők és a sajtó minden korábbit felülmúló hangulatkeltő kampányba kezdtek a komáromi találkozó megakadályozására, de a CSVKT Tanácsa december 20-án minden fenyegetés ellenére az országos gyűlés megtartása mellett döntött. A Matica slovenská nevű félpolitikai kulturális szervezet 1994. január 2-án az Érsekújvárhoz közeli Nagysurányban kormánytagok részvételével a komáromi találkozó előzetes lejárására megszervezte a dél-szlovákiai szlovákok 6. összejövételét, amelyen egyebek közt a jelenlegi kisebbségi jogok szigorítását követelték.

A komáromi nagygyűlés dokumentumait a CSVKT Tanácsa, az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom vezetése együttesen dolgozta ki és a mintegy 3500 megjelent képviselő két ellenszavazattal fogadta el.

A szlovák kormány 1994. február 8-i ülésén vitatta meg a révkomáromi állásfoglalást: a szlovák alkotmány meglehetősen ellentmondásos és deklaratív kitételeire hivatkozva, valamint bármiféle kollektív kisebbségi jog megadását eleve elutasítva a kormány szinte teljes egészében negatívan ítélte meg a komáromi dokumentumot, amelyet az alábbiakban teljes terjedelmében adunk közre.

A szlovákiai magyarság az 1989 végén bekövetkezett rendszerváltozás óta két parlamenti választáson és egy alkalommal a helyhatósági választáson tett hitet a pluralizmus, a parlamenti demokrácia és az önkormányzati elv megvalósítása mellett.

A Szlovák Köztársaság parlamentjében jelenleg 14 képviselője van az MKDM-Együttélés koalíciónak, akik a választási programjukban főleg a szlovákiai magyarság jogállásának javítását tűzték ki célul. A községi önkormányzatokban 5000 magyar képviselő és hozzávetőlegesen 400 magyar polgármester tevékenykedik.

A magyar anyanyelvűek Szlovákiában az 1991-es népszámlálás szerint több mint 600 ezer lelket számlálnak, ami az összlakosság 11,5%-át teszi ki. A magyar közösség 437 városban és községben többségben él, további 85 településen a lakosságnak jelentős (10 - 50%) arányát képezi. Ez az 522 község összefüggő - kompakt - területet alkot a Szlovák Köztársaság déli határa mentén, ahol az ott élő lakosság közel 70%-át, a szlovákiai magyarság összlétszámának pedig a 98%-át alkotják. Ezen felül még négy városban él jelentős számú: 1000 - 20000 közötti lélekszámú - magyarság.

Az 1990 októbere óta folyamatosan végzett szociológiai felmérések azt bizonyítják, hogy a Szlovák Köztársaságban a magyar lakosság körében nagy a parlamenti demokrácia iránti elkötelezettség, az összlakossághoz viszonyítva a legkisebb mértékű az

idegengyűlölet, az antiszemitizmus és a legnagyobb a másság iránti türelmesség. A magyarok pozitívan viszonyulnak a szlovákokhoz, és a szociológiai felmérések azt bizonyítják, hogy a magyarokkal együtt lakó szlovákok is hasonlóképpen gondolkodnak.

A nagygyűlés résztvevői ezekre az értékekre alapozva kívánják a jövőben fejleszteni a szlovákiai magyarság társadalmát és azokat a területeket, ahol a magyarok és a szlovákok együtt élnek. Tudatosítják, hogy a különböző nemzetiségűek közötti békés, és törvényekkel szabályozott viszony a társadalmi béke, a fejlődés és az emberi jólét alapja. Ez az előfeltétele annak, hogy a közép-európai térségben mihamarabb végbemenjen a politikai és gazdasági rendszerváltozás, és a térség országai integrálódjanak az Európai Unióba.

A kommunista rendszer bukásával új feladatok megoldása előtt állnak a volt kommunista országok lakosai és kormányai és egész Európa: megteremteni az új európai biztonsági és stabilitási rendszert, amely elejét veheti mind a lokális, mind a regionális konfliktusoknak, megteremtheti az európai integráció kiterjesztésének alapfeltételeit a volt kommunista országokban is.

A közép-európai térség jellemzői közé tartoznak többek között a kiegyensúlyozatlan etnikai viszonyok és a felgyülemlett feszültségek, melyek tragikus konfliktusba is torkollhatnak. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy ilyen konfliktusra a Kárpát-medencében ne kerüljön sor. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy az etnikai kérdés itt is megoldást igényel.

Az 1993-ban önállósult Szlovákiában ez azt jelenti, hogy elsősorban a szlovákok és magyarok közötti viszonyt kell új alapokra helyezni. Ezért új kapcsolatrendszert kell kialakítani a szlovákok és a magyarok között, aminek érdekében számos új törvényt kell alkotni. A kormány eddigi lépései a kölcsönös viszony elmérgesítéséhez járultak hozzá. Az új viszonyt meg kell erősítenie a demokrácia alappilléreit: az önkormányzati rendszert, a jogállamiságot és a nemzeti közösségek alkotmányos jogállását.

A nagygyűlés résztvevői ezért három alapvető kérdésben fogalmazták meg állásfoglalásukat.

Az önkormányzatok jogairól

A nagygyűlés résztvevői: **tudatosítják**, hogy a jogállamiság létrehozásának egyik alappillére a széles jogkörrel felruházott önkormányzat, amelynek keretében az állampolgárok demokratikusan kinyilváníthatják akaratukat, megteremthetik érdekképviselőiket, ellenőrizhetik érdekeik érvényesítését és szabadságjogaik tiszteletben tartását.

Megállapítják, hogy a Szlovák Köztársaságban az önkormányzatok jogai nem kielégítőek. Az önkormányzatok kibontakozása akadályokba ütközik, jogukat tudatosan korlátozzák, rovásukra erősödik a központi hatalom, és az államigazgatási szervek felsőbbrendűsége érvényesül velük szemben. A Szlovák Köztársaság Alkotmányának a területi önkormányzatokról szóló fejezete (64 - 71. cikkely) csak általános meghatározásokat tartalmaz, ezért az elvek mind a törvényekben, mind a gyakorlatban a központi hatalom érdekei szerint a felismerhetetlenségig torzíthatók.

Szükségesnek tartják, hogy az önkormányzatok jogkörét a közjog egyértelműen határozza meg, vagyis alakuljon ki olyan önkormányzati területi rendszer, amelyben az adott területeken megtermelt értékek adójának nagy részével az önkormányzat maga

gazdálkodik, és biztosítja az ott élő lakosság demokratikus öngazgatását, valamint önkormányzatát.

Ennek előmozdítása érdekében

1. A Szlovák Köztársaság mielőbb csatlakozzon a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához, amelynek alapeszméje a demokrácia erősítése, a hatalom decentralizációja, a szubszidiaritás, valamint a szerződő felek tisztességes és nyilvános kötelezettségvállalása.

2. A csatlakozó nyilatkozat tartalmazza a Charta 12 cikkelyében meghatározott legalább húsz pontot, s közöttük legyen az alábbiakban megjelölt, általunk fontosnak tartott tíz pont:

2. cikkely - a helyi közigazgatás alkotmányos és törvényes rögzítése,

3. cikkely 1. pont - a közügyek túlnyomó részének intézése,

4. cikkely 3. pont - a közügyekért a lakossághoz a területileg legközelebb álló szerv a felelős,

5. cikkely .5. pont - az önkormányzatok határainak megmásíthatatlansága a lakosság beleegyezése nélkül,

8. cikkely 1. pont - az önkormányzatok tevékenységének törvény által szabályozott felügyelete,

9. cikkely 2. pont - a jogköröknek megfelelő pénzügyi fedezet,

10. cikkely 1. pont - az önkormányzatok nemzetközi társulási joga,

11. cikkely - az önkormányzatok szabad joggyakorlásának bírósági védelme.

3. A jogbiztonság érdekében az alkotmány tételesen rögzítse az önkormányzatok rendszerét, illetőségét, jogkörét és ezek változtathatatlanságát egyéb jogi normák által.

4. Az alkotmány tételesen rögzítse a kisebbségi önkormányzatok rendszerét, illetőségét és jogkörét.

5. Az ország területi - közigazgatási rendszerének újrendezése előtt a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 64. cikkelyének 3. bekezdése értelmében létre kell hozni az önkormányzatok önkéntes társulása alapján a majdani területi önkormányzatok hatáskörébe tartozó nagyobb területi egységeket, tiszteletben tartva az Európa Tanács 1201. ajánlását.

6. Az alkotmányban rögzíteni kell az önkormányzatok teljes és kizárólagos jogkörét az önkormányzatok Európai Chartája 4. cikkelyének 3. bekezdése szerint, biztosítva, hogy e jogköröket ne lehessen semmiféle központi vagy regionális előírásokkal korlátozni.

7. A hatalom decentralizálása, az államigazgatás ésszerűsítése, a közjogi felelősség erősítése érdekében, az államigazgatási szervek jogkörének átruházásával közelebb kell vinni az ügyintéztést az érintettekhez, és bővíteni kell az önkormányzatok alkotmányos jogkörét, főleg az oktatásügy, a kultúra, az egészségügy, a közbiztonság és a környezetvédelem területén.

8. Az önkormányzatok jogkörével és felelősségével összhangba kell hozni a működésükhöz szükséges anyagi, gazdasági és pénzügyi feltételeket. Minden olyan ingó és ingatlan vagyon, amely a község kataszteri területén van és tulajdonosa nem ismert, illesse az illetékes önkormányzatot.

A demokratikus jogrend kiépítése, a jogbiztonság és a jogállamiság szempontjából előnyösnek, megvalósíthatónak és a stabilitás érdekében szükségesnek tartjuk, hogy az önkormányzatokkal kapcsolatos valamennyi törvényhozói aktust a parlament

háromötödös többséggel fogadja el. A kisebbségi önkormányzatok esetében legyen biztosítva ezek vétőjoga a rájuk nézve hátrányos rendelkezések érvényesítésével szemben, mivel a pusztán „numerikus” demokrácia - természetéből fakadóan - nem képes a számbeli kisebbségben lévők érdekeinek teljes körű érvényesítésére.

Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről

A nagygyűlés résztvevői abból indulnak ki, hogy

- az állam a szabadságjogok és az alapvető emberi jogok megvalósításának és védelmének kerete,

- az ország közigazgatási és területi elrendezésének a közügyek intézése egységes rendszerén kell alapulnia, melynek leglényegesebb elemei: a decentralizált államigazgatás, az ügyintézés gazdaságossága és az állampolgárok alapvető érdekeinek szolgálata.

A nagygyűlés résztvevői leszögezik, hogy a Szlovák Köztársaság jelenlegi közigazgatási rendszere nem felel meg sem az európai követelményeknek, sem a helyi igényeknek, mert gazdaságtalan, nehézkes, túladminisztrált, a döntéshozatal körülményes, az illetékességek tisztázatlanok. A jogkörök elosztása az államigazgatási szervek és az önkormányzatok között ésszerűtlen. A sajátos jogkörökkel felruházott, területileg összevont államigazgatási hivatalok rendszere ellentétes a helyi érdekekkel. A kormány 1990 óta tervezi a közigazgatási hivatalok rendszerének átalakítását. Kezdetben a decentralizációra való törekvés volt a kitűzött cél. Ma viszont a központi hatalom érdekeit szolgáló újraközpontosítási szándék került előtérbe.

A nagygyűlés résztvevői kimondják:

1/ A szlovákiai önkormányzatok többségének nem felel meg a kormány tervezete. A magyar közösség számára az általános kifogásokon túl azért sem fogadható el ez a tervezet, mert a magyar közösség lakóterületét öt nagy közigazgatási egység - régió - között osztaná fel, ez a magyarság teljes marginalizálódásához és a saját ügyeinek intézésétől való elzáráshoz vezetne. Ez a szervezett asszimilációt segítené elő.

2/ Az ország közigazgatási területeinek és közigazgatási szerveinek kialakításakor alapelvnek kell tekinteni a jogbiztonságot és a kétfokozatú közigazgatási rendszert.

3/ A közigazgatást annak az alapelvnek a megtartásával kell kialakítani, mely szerint a közügyeket a lakossághoz területileg legközelebb álló szervnek kell intéznie. Ez ma Szlovákiában azt jelenti, hogy a helyi önkormányzatok jogköre mellett az elsőfokú államigazgatást a létező (vagy ezekhez hasonló) államigazgatási körzetek területén kell létrehozni. Az elsőfokú közigazgatást fel kell ruházni a területet érintő ügyekre vonatkozó valamennyi közigazgatási jogkörrel, beleértve a ma működő sajátos jogkörű hivatalok működésének átruházását. Ezzel párhuzamosan meg kell szüntetni a jelenlegi járási államigazgatási hivatalokat.

4/ A másodfokú közigazgatási területek kialakításakor alapelveként kell betartani, hogy ez az önkormányzatok önkéntes társulása alapján létrejött területi egységekben alakuljon meg.

5/ A közigazgatási és területi átszervezés tartsa tiszteletben a magyar nemzeti közösség alapvető érdekeit:

- lakóterülete ne legyen szétdarabolva olyan közigazgatási egységek között, ahol hangsúlyozottan kisebbségbe kerülne, nem nyílna lehetősége érdekeinek érvényesítésére, és nem volna beleszólása saját ügyeinek intézésébe;

- olyan közigazgatási, területi szervezés elfogadható számára, ahol a szlovákiai magyar közösség nem kerül számbeli kisebbségbe azokon a területeken, ahol jelentős számban él;

- az ország közigazgatási és területi átszervezése során legyen betartva az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201-es ajánlásának 11. cikkelye, amely kimondja:

Azokban a körzetekben, ahol egy nemzeti kisebbséghez tartozó személyek többséget alkotnak, ezen személyeknek jogukban áll, hogy sajátos történelmi és területi helyzetüknek megfelelő és az állam nemzeti törvénykezésével összhangban álló helyi vagy autonóm közigazgatási szervekkel vagy különleges jogállással rendelkezzenek.

A fenti igények jogosságát az alábbi adatok támasztják alá:

A szlovákiai magyar nemzeti közösség által lakott községeket, városokat az 1991-es népszámlálás adatai alapján három kategóriába lehet sorolni: - többségi terület - azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább 50%-át teszi ki. Az ilyen jellegű területet 432 település alkotja, 437727 magyar nemzetiségű lakossal;

- kisebbségi terület - azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább a 10%-át, de kevesebb, mint 50%-át alkotja, Ebbe a kategóriába 90 község tartozik (ezekből öt községben relatív többségben élnek a magyarok), 83125 magyar nemzetiségű lakossal;

- szórványterület - azon községek területe, ahol a magyarság az összlakosságnak kevesebb, mint 10%-át alkotja, de lélekszáma meghaladja a 100 főt. Ebben a kategóriában 28 község és város található, 39519 magyar lakossal. Ezek között négy olyan város van (Pozsony, Kassa, Nyitra, Nagykürtös), ahol a magyarok száma 1000-20000 között van.

A nagygyűlés résztvevői javasolják, hogy

1. A másodfokú közigazgatási rendszer a többségi és a kisebbségi kategóriába tartozó községek önkéntes társulása alapján létrehozott területi egységekhez alkalmazkodjon.

Két megoldási lehetőség nyílik:

a) egy összefüggő közigazgatási egységként - régióként: Pozsony mellékétől Kassáig, majd kis megszakítással a dél-zempléni és ungi területig. E területen 511 község és város van, 824946 lakossal, közülük 507073 (61,47%) magyar;

b) három közigazgatási területi egységre - régióra - bontva:

- Pozsony mellékétől Ipolyságig: 526620 lakos, ebből 331704 magyar (63,11%), 230 község.

- Ipolyságtól Kassáig: 239341 lakos, 129793 magyar (54,23%), 228 község.

- Dél-Zemplén és Ung: 58985 lakos, 45576 magyar (77,27%), 53 község.

A Nyitra vidéki magyar sziget alkotson különálló területet (elsőfokú államigazgatási területet) 18 községgel, ahol a 12895 magyar az összlakosság 51%-át alkotná.

2. Az ilyen elv alapján kialakult első és másodfokú különleges jogállású közigazgatási területeken működő hivatalokban törvényesen kell biztosítani a kétnyelvű ügyintézés valamennyi formáját - szóban és írásban.

3. A területi és a közigazgatási egységek intézményrendszerének a jogkörök és illetékesség terén is azonosnak (kompatibilisnak) kell lennie egész Szlovákia területén. Ettől csak a jelentős számban magyarok, illetve más nemzetiségű kisebbségek által lakott területek különleges jogállása térjen el.

A nagygyűlés résztvevői elengedhetetlennek tartják, hogy a fenti elvek és szempontok érvényesüljenek az ország közigazgatási és területi átszervezése során. Ez hozzájárulna a belső stabilitás és a társadalmi béke kialakításához.

A magyarok alkotmányos jogállásáról

A nagygyűlés résztvevői megállapítják, hogy:

- a szlovákiai magyarság a jogkorlátozás, többszörös üldöztetés és a második világháború óta tartó totalitárius rendszer alatti elnyomás és egyéb homogenizációs igyekezet ellenére, megtartotta azt a képességét, hogy újra kifejezze politikai alanyiságát, újra megszervezze társadalmát, és megőrizze eredeti településszerkezetének nagy részét azon a területen, ahol ezer éve őshonosként él, a helyi lakosság viszonylatában legtöbb esetben számbeli többséget alkot. Ebből fakadóan a szlovákiai magyarság nemzeti közösségként határozza meg magát, eltökélten küzd a mindenkit megillető egyéni jogokon túlmenően közösségi jogaiért, és közösségi státusának alkotmányos rögzítéséért.

Az ENSZ Közgyűlésének abból a határozatából indulnak ki, hogy az identitáshoz való jog alapvető emberi jog, amely megillet egyéneket és közösségeket. Ezen alapszik az a meggyőződésük, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösségnek alapvető joga a politikai és kulturális önmeghatározás, valamint az állam keretei közötti önrendelkezés.

A nagygyűlés résztvevői leszögezik: a szlovákiai magyar nemzeti közösség fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy:

- mindenütt, ahol számaránya eléri a lakosság 10%-át, használhassa anyanyelvét szóban és írásban a közigazgatási és állami szervekkel való kapcsolatban, illetve a közéletben, és igényli a köztéri feliratok és információk magyar nyelvű feltüntetését;

- ahol a magyarság többségben él, a magyar nyelv a szlovák nyelvvel együtt legyen hivatalos nyelv;

- a Szlovák Köztársaság aláírja és ratifikálja az Európa Tanács Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Chartáját;

- a magyar nemzetiségű személyek közösségük számaránya szerint legyenek képviselve az állami hivatalokban és közintézményekben;

- számarányának megfelelően részesüljön az állami és önkormányzati költségvetésből. A nagygyűlés résztvevői kimondják, hogy a magyarság

- a polgári jogegyenlőség elvéből kiindulva a Szlovák Köztársaságot a szlovák nemzettel egyenrangú közösségként kívánja építeni;

- politikai alanyiságát demokratikus választás útján létrehozott saját képviselői testületei révén a magyar koalíció képviselői által megfogalmazott alkotmánytervezet szerint kívánja kifejezni;

- identitása védelmének érdekében az általa jelentős számban lakott régióknak különleges jogállást igényel.

A nagygyűlés résztvevői kifejezik meggyőződésüket, hogy az egyenrangúság egyik legfontosabb alapeleme a kölcsönösség elvének következetes betartása. Ez azt jelenti, hogy mindazon régióban vagy településen, ahol az azonos nemzetiségű, illetve

anyanyelvű személyek által alkotott közösség számbeli kisebbségbe kerül, törvény biztosítsa ennek a közösségnek a művelődésre (az iskolaügyre és a kultúrára kiterjedő), nyelvhasználatra és az anyanyelven való információszerzésre, valamint továbbításra vonatkozó jogát. Ezen jogokat illetően a helyi vagy regionális önkormányzat és államigazgatás viszonylatában egyetértési joga legyen, azaz beleegyezése nélkül ezekben a kérdésekben ne lehessen döntéseket hozni.

A nagygyűlés résztvevői kinyilvánítják, hogy a Szlovák Köztársaság keretei között a fenti elvek megvalósítása és a magyar nemzeti közösség egyenrangú viszonya a szlovák nemzettel az államalkotásban és a jogok gyakorlásában a Szlovák Köztársaság államiságát és területi integritásának erősítését, valamint a demokratikus jogállam megteremtését szolgálja.